

## AZ IMA ELMÉLETE

Sík Sándor nyomtatásban meg nem jelent hátrahagyott írásai sorából közöljük ezt a tanulmányt.

Bőjt első vasárnapjának szentmiséje a 90. zsoltárnak ezzel a mondatával kezdődik: „Kiált hozzám (az ember) és én meghallom szavát.” Kiált az Úrhoz — imádkozik — az ember, és ő meghallja az ember szavát. Az imádság egész vallási életünknek döntő és fontos mozzanata, mert amilyen az imánk, olyan a vallásos életünk.

Az imádságról szóló tanítást olyanféleképpen kellene kezdeni, mint nagy nyelvész rendtársam, Révai kezdte egyetemi előadásait: „Uraim, nem tudunk magyarul!” Bízvást így kezdhethném én is: „Testvérek, nem tudunk imádkozni.”

Sokféle élményt nevezünk imának. Attól, ahogyan az Úr Jézus imádkozott, a nagy szentek nekifeszülésén keresztül az egészen kis emberek fohászzkodásáig, akik szívük egyszerűségében mennek oda az oltár elé, a legelső kora reggeli szentmisére és szentáldozásra — belefoglalva a mi életünk perceit, az igazán jól imádkozni tudó pillanatoktól, az ünnepi imapercektől egészen a sötét órákig, amikor nem tudunk, csak szeretnénk, vagy talán nem is szeretnénk, csak tudjuk, hogy kellene imádkozni. Vanak nagy ihletések, amikor egy templom homályában nagyon közel tudunk férkőzni az Úristenhez, vagy egy hegy ormán megszáll az ihlet és úgy érezzük, hogy lenn hagytunk minden földit és közel vagyunk az Úrhoz; vagy az óvóhelyen, amikor tudtuk, minden pillanatban üthet az óra, hogy meg kell állnunk az Úr előtt.

Mi hát voltaképpen az ima? Szent Ágostonnal felelek: „*Mentis ad Deum affectuosa intentio*”, a léleknek Istenhez való érzelmes odafeszülése. Szent Tamás nyelvén: „A lélek fölemelkedése Isten felé.” De hogy ne csak a nagy teológusokat halljuk, idézzük a modern természettudomány emberét is, Carrelt, a Nobel-díjas természettudóst, aki az imádságról pompás könyvecskét írt: „Úgy látszik, hogy az ima lényegében a szellemnek feszült odafordulása és törekvése a világ anyagtalan substratuma felé.”

Ebben a meghatározásban három mozzanat van: Isten, akihez fordul az ember; az ember, aki odafordul Istenhez; a kettőnek egybeforradása. Szent Ágoston meghatározása világosan mutatja, hogy itt az egész emberről van szó: az érzelmes odaadásról (*mentis*), az érzelmes odaadásról (*affectuosa*) és akarásról, nekifeszült törekvésről (*intentio*). Ebben a feszültségben nyilvánvalóan benne van az akarat.

A vallástörténeti kutatók igazat adnak az ima ilyen elméleti felfogásának. Egy kutató, Heiler azt mondja: „Az emberiség imája a történelem folyamán soha és sehol nem apadt el egészen, még ha hosszú darabon csak szivárgott is, mint a sivatagi oázisok forrásai.” Sem Lao-Ce, sem Konfuce nem imádkozó ember. Nem imádkozott kezdetben a buddhizmus sem. Hiszen voltaképpen nem is vallás volt, hanem filozófiai rendszer. És mégis mindegyikben van valami az önmagukba való elmerülésből, valami a misztikus elmélyedésből. S éppen a buddhizmus, amely kezdetben nem imádkozott, lett a világ legimádkozóbb vallása.

Az ima szerintem östény. Sajátos, egészen különálló valami. Mással nem azonosítható, másból le nem vezethető. Mint ilyen, hozzátartozik az Istenben hívő ember mivoltához. Belső szükséglet számunkra, akiknek

vallásunk van. Megtapasztaljuk, hogy ha nem imádkozunk, valami csonka marad bennünk. Nem vagyunk kerek emberek. Érezzük azt is, hogy nekünk nemcsak szükséglet, hanem kötelesség is. Ha nem imádkozunk, úgy érezzük olykor, hogy elmulasztunk valamit, amit nem volna szabad elmulasztani. A szellemi embert az imádsággal szemben valami várakozás, valami remény tölti el. Valami pozitívumot várunk tőle, aminek végső kifejlődését úgy mondhatjuk, hogy boldogság. Ugyanakkor húzódozunk is tőle, mert komoly szellemi erőfeszítést kíván, s ez nem könnyű dolog. Így nagyon könnyen megeshet, hogy azok az ellenvetések és nehézségek, amelyeket kívülről hoznak fel az imádságot nem ismerő lelkekre, felmerülnek olyan hívő emberek lelkében is, akikben az imádság forrása eltömődött, s ürgyvet találnak arra, hogy ne imádkozzanak. Vannak, akik szerint az imádság fölösleges vagy értelmetlen dolog; nem illik a mai korba és a mai emberhez; egy más világba tartozik.

Könnyű volna felsorolni az imával szemben felmerülő nehézségeket. Valamennyit jellemzi, hogy kívüállóktól származnak, olyanoktól, akik nem imádkoznak.

Az ima fenomenológiai elemzéséből kitűnik, hogy három pontja van: Isten, akihez az imádkozó szól, az ember, aki Istenhez fordul, és a kapcsolat, amely a kettő között az imában létrejön. Mielőtt azonban e három pontot megvizsgáljunk, előre kell bocsátani egy kérdést az ima realitásáról.

Az ima realitása a hívő ember szemében is sokrétű és bonyolult valami. Az ember igen sokfelé kiterjedő és különböző értékű valóság-rétegekben él. Csak annyit tudunk a valóságból felfogni, amennyire képességünk van. A primitív embernek nagyon élénk és határozott benyomásai vannak a valóságról, de ez nem tudatosodik benne. Többről vesz tudomást az, akinek természettudományi képzettsége is van, az magasabb dolgokat is lát. Akinek történet szemlélete van, arra már befolyást gyakorolnak a jelen dolgok is. S megint másként látja a világot, akinek vallásos világ-nézete van. Egy biológiai könyvben olvastam a következőt: „A tengerfenékhez tapadó szem és fül nélküli való — tehát süket és vak — osztriga számára véget ér a világ ott, ahol az ő teste véget ér. Nincs olyan érzékszerve, amely hidat verne számára az óceán kék pompájához és hullámtarajához. Az ő számára nincsen nap, sem hold, sem csillagok, pedig ezek sugarai lehatolnak egészen az osztrigatelepig. — És amikor megunk feltekintünk este a csillagos égre és látunk csillagokat és ködfoltokat, amelyekről — hogy hozzánk eljusson — több évszázadra van szüksége a fénynek, a világegyetem e leggyorsabb futójának, akkor arra gondolunk, hogy mennyivel is különbek vagyunk mi az osztrigánál... és nem mondjuk magunknak, hogy milyen szegények és korlátozottak lehetünk mi magasabb lények szemében” (Karl Frisch: *Du und das Leben. Eine moderne Biologie für jedermann*. Berlin.).

Csak azt vesszük tudomásul, amire szervünk, halló, befogadó szenzóriumunk van. Nekünk, hívő embereknek, van szemünk a másvilág számára, van egy szenzóriumunk, amely a legmagasabb Lény magasságáig is felér. Tudomást tudunk venni arról a világról, amely messze fölöttünk áll. Mi imádkozók a végtelenségben élünk. Carrelnek az imáról szóló tanulmányában olvasom: „Az élő emberi test több, mint fizikai valója; nemcsak anyagból áll, hanem szellemből is. A szellem pedig, noha székhelye szerveinkben van, túlterjed tér és idő dimenzióján. Nem hihetjük-e hát, hogy egyszerre lakunk a kozmikus világban, s egy másikban, mely nem tapintható, nem látható, nem anyagi, melynek természete tuda-

tünkéhoz hasonló, s melytől éppúgy nem szakadhatunk el, súlyos kárunk nélkül, mint az anyagi univerzumtól? Ez a világ pedig nem más, mint a minden lelkes lényben benne élő és mindenen túlható transzcendens Valóság: Isten. A vallásos érzést tehát joggal hasonlíthatjuk szervezetünk oxigén-szükségletéhez. Az imádságot pedig bizonyos módon a lélegzés funkciójával állíthatjuk párhuzamba. Úgy kell tekintenünk ezek szerint, mint a tudatunk és sajátos világa közötti természetes kapcsolatok hordozóját. Valósággal alkatunkból folyó biológiai tevékenységet is láthatunk benne; más szóval: testünk és lelkünk normális funkciójának foghatjuk fel.”

Vegyük szemügyre az imádság három mozzanatát. Isten az első, feléje irányul az ima. Am nem akármilyen Isten az, akihez imádkozni lehet. Molochhoz, Bálhoz, emberevő bálványokhoz nem lehet igazán imádkozni. Ilyen Istenhez legfeljebb kiáltani lehet, de ő nem hallja szavunkat. Ha valaki csak úgy nézné az Istent, mint mindennek végső okát, ez az isten sem alkalmas arra, hogy imádkozzunk hozzá. Nem alkalmas a deizmus Istene sem, aki megteremtette a világot, de tovább nem törődik vele, magára hagyta. A deizmus Istene túl messze van tőlem — a panteizmusé túl közel. Olyan istenség ez, amelynek magam is része vagyok, — hogyan imádkozzam saját magamhoz? Ady is valójában panteista lélek volt. Persze aki egy kissé jobban ismeri verseit, az tudja, hogy fenséges versei vannak keresztény szempontból is, ahol nem panteista módon imádkozik. A múlt század végén több ilyen költő volt. Ilyen *Komjáthy Jenő*, igaz és őszinte panteista értelmével, de szívében ugyanúgy imádkozik, lángoló, ódai versekben, mint mi, a keresztény Isten élménye is megvan benne.

Milyen Isten az, akihez imádkozni lehet? Három vonását emelem ki. Egyik az, hogy személy. A másik, hogy művész. A harmadik, amit Jézus Krisztus adott tudtul róla: hogy Atya.

Személy az Isten, akihez beszélni lehet. Valamiképpen olyan, mint én, hangolva van hozzám, én hangolva vagyok hozzá. Tehát felelni is tud szavamra. A mozlím misztikának egy keaves parabolája a XIII. századbeli *Dzselaleddin Rumi*-tól: „Egy dervist megkísértett az ördög, hogy szűnjék meg Allahhoz imádkozni, mert Allah sohasem felelte: „Itt vagyok? Kadir próféta megjelent neki látomásban Istentől üzenettel: „Nem én vagyok az, aki nevemnek hirdetőjévé tettelek? Mikor kimondtad: Allah, ez volt az én Itt vagyok-om!”

Ha személy az Isten, megteheti, hogy szóljon, azt is megteheti, hogy nem szól, nem felel szavamra. Ha neki úgy tetszik, szól, ha úgy látja jónak — számomra jónak —, nem szól. Ezt tapasztaljuk meg sokszor, nagyon sokszor mindannyian hosszú ideig, akár évekig, évtizedekig — megtapasztalták a nagy szentek is. Ilyenkor létrejön a lélekben az a süket csend, „a lélek sötét éjszakája” — így szokás nevezni Keresztes Szent János óta. Valami ilyenben volt része az ember Jézusnak a Getszemániában és a keresztén: „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?”

Művésznek mondtam az Istent. Művész, mert teremtő, fenntartó, gondviselő, alkotó. De nem úgy alkot, mint a mérnök, hanem úgy, mint a művész. A mérnök is teremt gépet, épületet. Megtervezi, aztán magára hagyja. Az Isten nem gépet akar alkotni, hanem valamit, ami él. És a költő, a művész törődik azzal, amit alkot. Az Isten alkotása nemcsak a célszerűségért van. Isten szépet akar alkotni. A természet törvénye nem köti, hiszen ő alkotta a törvényeket. Szabadon alkot; művész az Isten, aki szabadon játszik. Ne botránkozzunk meg ezen a szón: „játszik”. Az őszö-

vetségi szent könyvek mondják, hogy az Isten „játszott”, mikor teremtette a világot (Péld. 8, 29—31). Végtelen lehetőségek nyílnak előtte. Komponál, alkot, célszerűen is, csak nem olyan kötöttségben, ahogy mi hajlamosak vagyunk elgondolni a teremtést. A gazdagság, a pazarság az ő jellemzői. Mindent nagyságának megfelelően és célszerűen alkot. De művész módjára tartja is fenn a világot. Nem köti még saját alkotása sem. A művész szeszélye szerint bánhatik vele. Persze nem úgy, hogy megváltoztatja miattam a megteremtett törvényt. Végtelen számú lehetőség áll rendelkezésére. Századunkban mind általánosabb lett a természettudományos látás. Isten ezeken a törvényeken keresztül működik, de nem lehet ezekbe a törvényszerűségekre beleszorítani. Isten nem részlet, hanem egész. Szabad, nem rabja művének; a művész maga a törvénye művének. A világot egy nagy szimfóniának tekinthetem. Az Isten ezt a szimfóniát nemcsak megkomponálta, hanem ő is játssza el. Mikor a nagy művész eljátssza a művet: improvizál. Ez nem „szeszély”, hanem egy mély belső törvény kifejezése. Az ihlet, az a belső parancs, az mondja meg, hogyan játssza el.

A művész szereti is művét. A legkisebb és a legnagyobb is. A művésznek nem közömbös a műve. A Nagy Művésznek sem. Az egész teremtés a Szeretet műve. Ha nem szeretné, nem alkotta volna meg. Ott vannak például Tolsztoj alakjai: éppen olyan tökéletes művészettel és tökéletes szeretettel van megrajzolva a legkisebb mellékalak is, akinek csak tíz sor jutott. Isten szereti művét. „Szereted mindazt ami van, mit sem utálsz abból, amit alkottál . . . Az élőben örömedet leled” (Bölcs. 11, 25, 27).

Mi azonban az evangélium alapján már többet tudunk szeretetéről, közelebb is van hozzánk. Az Úr Jézus megtanított, hogy Atyánknak nevezjük Istent. A Hegyi Beszéd csodálatos képeket fest az Atyáról, aki tudja, hogy mire van az embernek szüksége, aki megszámlálta hajunk minden szálát. Ennyire szereti az embert. Ez a szeretet atyai szeretet, de nem szentimentális. Nem idill, nem csoda, sem mese: komoly szeretet. Nagyon kíván az embertől. Mert ha odaadja magát egészen az ő szolgálatára: „Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát” (Mt. 6, 33), akkor van megígérve: „Az Istent szeretőknek minden javukra válik” (Róm. 8, 28). Minden a javukra válik — de az Istent szeretőknek! Nagyon komoly, férfias szeretet műve ez.

A második mozzanat, amely az imában szerepel: az ember. Az ember, aki imádkozik, aki Isten felé fordul. Mik azok a lelki feltételek, amelyek nélkül nem lehet jól imádkozni? Az az ember tud imádkozni, akinek az Istene olyan, mint aminőnek az imádság Istent jellemeztük. Kell az imádkozónak bizonyos értelem, kell hit, kell bizonyos szabadság. Végül kell képesség a csendre. Katolikus dogma, hogy az ember a maga természetes eszével felismerheti Istent. Ha hiányzik belőlünk a „mens”, akkor nincs, ami Istenhez tudjon fordulni. De ez nem elég. A természetes ész sem ismerheti meg az Istent mindenestül: hit is kell hozzá. A hit a szenzóriumunk Istene felé. Nem feltétlenül ortodox, katolikus hitre gondolok. Még a kételyekkel átjárt hit is létrehoz viszonyt Isten és ember közt. Szükség van erkölcsi szabadságra is. E nélkül nem lehet Istenhez fordulni. Ha olyan dolgokkal van tele a szívem, amelyek távol tartanak Istentől, nem tudok imádkozni. Akinek szíve tele van a lelkiismeretét beszenyvező dolgokkal, az nem tudja kinyitni az Isten felé szívét. Akinek mindene az üzlet, vagy a testi jólét, valami szenvedély vagy flórt, aki bálványokkal van tele önmagában, az nem tud imádkozni, amíg ki nem taszítja azokat magából. A tisztaszívűek — mondja az evangélium — meglátják az Istent.

És végül kell a csend képessége. Szellemeikkel foglalkozni csak csendben lehet. Ha nincs az embernek nyugalma, nem tud dolgozni. A művész megtapasztalja a világot; de ha alkotni akar, elmegy a természetbe, vagy a szobája belsejébe, otthagyja a világot és úgy dolgozik. Mikor alkot, a csend veszi körül. Isten is a csendben szól hozzánk. Aki olvasta a Királyok III. könyvét, emlékszik, hogy várja a Hóreb hegyén Illés az Istent. Ezt érzékelteti ez a néhány verssor is:

*Emlékszel: Hórebén barlangja odujából  
Milyen borzongva leste a zord Illés, a látó  
Az Istent, aki átvonul;  
Milyen hiába leste sebes szél viharában,  
A földrengésben is, a tűzben is hiába:  
Suttogó szellőn járt az Úr.*

*Csak az él, akiben a lélek tiszta csendjén  
Némán izzani kezd a titokzatos tömjén,  
S füstjén az Angyal megjelen.  
És ámuló szeméről a fátylakat leoldja  
Az Angyal, az Istennek alázatos heroldja  
A csend foganta kegyelem.*

És az imádsághoz a csend foganta kegyelem kell. Persze van olyan ember is, aki mikor ebédel, olvas és kiabáltatja a rádiót, így érzi jól magát. Amíg be nem csukja az ajtót és el nem zárja a rádiót és le nem ereszti a függönyt, amely kizár minden külső zajt a lelkéből, addig nem fog tudni imádkozni. Szent Ágoston mondja: „Ne menj kifelé, belül lakik az igazság”, a kegyelem.

Az imádság feltetele az Isten és ember közti viszony, az imaviszony. Említettem, hogy a katolikus vallásbölcselet az emberi lélek „apriori” jelenségének tekinti a vallásos életet. Vagyis az emberi természettel adva van, kimondhatatlanul, *ineffabiliter* (Tridentinum) és láthatatlanul, *invisibiliter*. Kimondhatatlan, láthatatlan az Isten, tehát nem is tudjuk sem kimondani, sem látni. Csak hasonlatokban szölünk róla (erre az Úr Jézus tanított), vagy hozzá, de amit gondolunk róla, az nem egészen az lesz, amiről beszélni akarunk. Nagyon más, „aliud valde”, mondja Szent Ágoston. Mivel önmagában, úgy ahogy van, mindenestül fölfogni nem lehet, azért amikor hasonlattal próbáljuk megközelíteni, mindig marad valami paradoxon, valami ellentét. A vallás, tudjuk, *mysterium tremendum* és *mysterium fascinans*, egyszerre ijesztő és vonzó. Ha Isten felé fordulunk, a jellege egyszerre félelem és szeretet. Az Isten félelmes: némelyik zsoltár mint büntető harcost írja le. Izaiásnál, Jeremiásnál, a prófétáknál is félelmetes hadúr. De az újszövetségben is bíró, akitől félve és rettegve munkálhatjuk üdvösségünket. Ugyanakkor azonosan szeretet az Isten. Egyszerre félelmetes és egyszerre a szeretet. Rettegéssel kell hozzá közelednünk. De ugyanakkor akik a szeretetben vannak, Istenben vannak. Kíván félelmet is: „Szolgáljatok az Úrnak és rettegéssel örvendeztetek neki” (12. zsolt.). „Félelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket” (Fil. 2, 12). De ugyanakkor szeretetünket is kívánja. Persze, ez a félelem is más, mint ahogy világi csapástól, háborútól, atombombától félünk. Egészen más. Nem félelem és nem szeretet, valami, ami egyszerre mind a kettő. Egységes élmény az imaviszony. Idézem itt Szent Ágostont: „Te belsőbb legbelsőbbnél, te Lelkeddel, mintegy újjaddal, törvényt tettél szívem belsejébe, nem azért, hogy féljen, szeretet nélkül, mint egy szolgálta,

hanem hogy tiszta félelemmel szeressen, és tiszta szeretettel féljen, mint egy édes fiú.” Az ő nyomán Newmannak van erről egy remek prédikációja: „Nem értjük Isten irgalmasságát, csak ha megértjük hatalmát. Nem mintha előbb jönne a félelem, aztán a szeretet. Rendszerint együtt járnak, a szeretet megédesíti a félelmet, a félelem komolyságot ad a szeretetnek. Ugyanaz az isteni hang, amely megfenyeget bennünket, ugyanabban a pillanatban fel is bátorít... Ez a lelkiállapot idegennek tűnhetik fel azok előtt, akik nem tapasztalták meg, de felülmúlhatatlan édességgel van tele. A keserűnek és az édesnek ez a csodálatos vegyülete adja az isteni igazságok valódi ízét. Nem olyan kemények, hogy visszaijeszthetnének, és nincs meg bennük az az émelyítő édesség; amelyre hamarosan ráun az ember.” (Paroch. serm. LXXIII. 304—5.) Édesség és keserűség vegyülete: ez az imádság viszonyának **kettség**é. Csak félni: ez rabszolga-dolog. Csak szeretni: ez nagyon könnyen lazává, puhává, szentimentálisá tesz. A keresztény nemcsak féli az Istent és nem csak szereti: egyszerre cselekszi a kettőt.

És még hozzá kell tennünk az evangéliumból valamit. „Bizony, bizony mondom nektek — tanítja az Úr Jézus —, bármit kértek majd az én nevemben az Atyától, megadja nektek. Mindeddig semmit sem kérétek az én nevemben. Kérjétek és kaptok, hogy örömetök teljes legyen” (Ján. 16, 23—24). Hogy kell ezt értenünk? Úgy, hogy imánkból nem törölhetjük ki az ő nevét. Amikor imádkozunk, akkor gondolni kell az Úr Jézusra. Nem Jézus Krisztus protekcióját megyek kérni, nem is úgy áll mellettem, mint egy diplomáciai megbízott. De ő az egyedüli közbenjáró. Mi az Úr Jézus kezét fogjuk, amikor imádkozunk. Az ő érdemeiért merek akarni minden jót, és erre mintegy figyelmeztetem az Istent, ha az ő nevében imádkozom. Az egyház is ezt valósítja meg, amikor minden imáját úgy fejezi be: „A mi Urunk Jézus Krisztus által.” Erzem kicsinységemet, de az ő érdemei áthidalják azt a nagy távolságot, amely Isten közt és köztem fennáll.

Isten és ember testvérré válik az Úr Jézus érdemeiért. Ő akarja ezt így. Ha kimondom ezt a szót: Jézus, odakívánczok mellé az „édes” jelző is. Ez annak az ösztönnek, annak az imaviszonynak megnyilvánulása, amely félelem és szeretet egysége. Az öszövettségben a félelem volt az erősebb. Az Úr Jézus, a megváltás óta megvan a félelem is, de erősebb a szeretet.

Az imaviszony másik oldalán én vagyok. Milyen kicsiny, milyen gyenge, milyen bűnös vagyok! — és mégis kérem őt: pótold kicsinységemet nagysággal, gyengeségemet erőddel, bűnös voltomat tökéletességgel. Az imaviszony másik változata a kérő imádság. Szabad az Istent kérnem. Az Úr Jézus maga is nem egyszer imádkozott így, és amikor megtanít a Miatyánkra, az legnagyobbbrészt kérésekből áll. Aquinói Szent Tamás mondja: amit szabad megkívánni, azt szabad kérni is. Mindazt szabad kérni az Istentől, amit a Miatyánokban kérünk. Elsősorban szabad kérni bűneinknek bocsánatát, azt a kegyelmet, hogy gyengeségünket az Isten kipótolja, cselekedeteinket megelőzze. Szabad imádkozni mindenféle testi-lelki jóért, munkánk sikeréért, erőért a munkához, az igazság megismeréséért, jóságban való haladásért, a mindennapi kenyérért. És nem fogjuk elfelejteni, hogy az Úr Jézus nem úgy tanított imádkozni: „Atyám”. hanem: „Mi Atyánk”. tehát: imádkozzatok egymásért. Nem vagyunk egyedül Isten színe előtt. Kérjünk isteni kegyelmeket azok számára is, akiket szeretünk, és azoknak is, akiket nem szeretünk. Imánk hatékony-

sága egészen a tisztítóútzben szenvedő lelkekig terjed. Fesésés gondolat a szentek egyessége: földön és odaát. Az igazi imában e mozzanatok egészen összefolynak. Testvérek vagyunk az imában. A drót nélkül folyó áramoknak micsoda ereje fogja össze Krisztus testének különböző tagjait, országait! És Isten — az Úr Jézustól tudjuk — meghallgatja az imádságot. A kérő imádságnak közvetlen hatásáról is beszélhetünk: igéretünk van rá. „KérjeteK és adatik nektek, keressetek és találtok, zörgesseteK és megnyittatik nektek” (Mt. 7, 7). „Amit kértek az én nevemben Atyámtól, megadja nektek” (Ján. 16, 23). Joggal mondja Aquinói Szent Tamás: „KérjeteK és adatik nektek, ezek a te igéd, Uram, és ki félhetne attól, hogy csalatkozík, mikor maga az Ige adja szavát?”

Ha visszanezünk eddigi életünkre, bőven fogunk találni alkalmat, amikor Isten meghallgatta imánkat. Máskor azonban nem látszik az ima hatása: Isten nem felel. Hogyan egyeztethetem ezzel össze azt, hogy valamit akarok és „adatik nektek”? Úgy, hogy az az Isten igéri ezt meg nekünk, akiről az előbb szó volt. Hányan vannak, akik úgy képzelik: az egyik oldalon bedobjuk az imát, a másikon kijön az áru, mint az automatánál. De az Isten nem boltos, akinek telefonálok és jön az áru. Nem is úgy, mint a mesében, hogy ha megfordítom a varázsgyűrűt ujjamon, hipp-hopp, ott terem minden, amit kívánok. Ezek gyermekek gondolatok. H. G. Wells önéletrajzában leírja, hogy az édesanyja imádkozott házi szükségleteiért, és mivel Isten nem hallgatta meg, elvesztette a hitét. Mennyire nincs köze az ilyen elgondolásnak az Istenhez! Ugyanaz az Isten igérete meg kéréseinek teljesítését, aki szabad Isten, időtlen Isten; a művész Isten, akinek végtelen lehetőségek vannak adva, aki „szeszélye” szerint teljesíti, vagy nem teljesíti kérésemet, változtat vagy nem változtat a dolgokon. A teljesítendő kérés bele van komponálva a világtervbe. Isten végtelenül bölcs, jó és kegyes. Az a belső törvény dolgozik benne, amivel a művész komponál. Jobban tudja, hogy nekem mi a jó. Ha teljesíti kérésemet, hálásan fogadom, de ha nem teljesíti, akkor az a bölcs és jó, amiért nem teljesíti, és éppen olyan hálaadással kell fogadnom. Ő tud mindent jobban. Jobban tudja, mi válik előnyömre, és mi válik káromra. Sőt a végtelen időben sokkal alaposabban és jobban teljesíti vágyaimat, mint ahogy én kérem.

Az evangéliumban az imádság meghallgatásának feltétele: „Az Istent szeretőknek minden javukra válik” (Róm. 8, 28). Hozzá tudom venni az Úr Jézus szavát: „Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát, és a többi mind hozzáadatik nektek” (Mt. 6, 33). Először tehát azt kell kérni, hogy „szenteltessek meg a te neved, jőjjön el a te országod, legyen meg a te akaratom”, aztán jönnek a mi kéréseink. És akkor kérdezhetem: Isten-szerető vagy-e? Kerested-e az ő országát? Hogy mondja Tóbiás? „Minden időben áldd az Urat és kérd, hogy irányítsa utaidat és minden szándékod őbenne maradjon” (4, 20). Aztán állhatatosan kell kérnünk. Gondoljunk a jerikói vakra, vagy a 38 évig betegen fekvő inaszakadtra. Hallgassuk meg, mit mond Aranyaszájú Szent János: „Piruljunk el a szegytentől, kedveseim, és sirassuk lanyhaságunkat. Harmincnyolc évig maradt ez az inaszakadt ott a tónál, és még mindég várt, anélkül, hogy kívánsága teljesült volna. Pedig nem is saját hibájából maradt beteg, hanem mert mások (a tóba szállásban) mindég megelőzték. Mindamellettnem hagyott fel a reménységgel. Hej! Mi egészen másképpen cselekszünk. Tíz nap is alig múlik el anélkül, hogy kívánságunk teljesülne, máris fölhagyunk az imával” (Hom. 35.). Ha szeretjük az Istent és állhatatosan kérjük, akkor biztosan teljesíti kérésünket.

Szent Ágoston *Vallomásainak* következő kis epizódja gyönyörű példáját adja elénk, hogyan áll szemben a keresztény ember a kéresemghallgatás problémájával: „Fogfájással kínoztál engem akkor, s midőn már annyira fajult, hogy beszélni sem tudtam, eszembe jutott: arra szólítom fel mindazokat, akik körültem voltak, hogy érettem hozzád fohászokdjának, minden gyógyulás Istenéhez. Viasztáblára irtam fel ezt és odaadtam, hogy elolvassák. Alighogy térdet hajtottunk az ima szándékával, a fájdalom elhagyott. De minő fájdalom? S miként hagyott el? Megborzadtam: bevallom, Uram és Istenem, hogy amióta élek, soha ilyesmit nem tapasztaltam. Lelkem mélyébe hatolt intelmed és örömteli hittel dicsértem nevedet” (*Vall. IX. 12.*).

A legnagyobb tanításokat az Úr Jézus nem parancs és utasítás formájában, hanem élete példájával adja nekünk a getszemáni kertben: „Atyám, ha lehetséges, müljék el tőlem a pohár; mindazonáltal ne, az én akaratom legyen, hanem a Tied.” Legyen meg a Te akaratod — tulajdonképpen mindig ezt kellene kérnünk.

Az imának megvan azonban — minden mástól eltekintve — a legfontosabb, általános közvetlen hatása is. Főlemel bennünket. Egy hasonlat megvilágítja ezt: Ha bemegyek egy sötét szobába és felgyújtom a villanyt, máris tudok tájékozódni. Így vagyunk az imával is. Sötét a lelkünk, de amint felkattantjuk benne az ima fényét, máris világos lesz tőle, mihelyt megtaláljuk az Istennel való kapcsolatot. Látok valamit felvillanni, tudom, hogy hozzá kell fordulnom, és mindég valami világossággal a lelkemben távozom, ha befejeztem imámat. Itt idézem újra Carrelt: „Ha az imádság szokásunkká vált és valóban buzgó, hatása nyilvánvalóan észlelhető. Bizonyos fokig egy belső kiválasztó mirigyéhez, pl. a vese- vagy pajzsmirigyéhez hasonlítható; lényege valaminő szellemi és organikus átalakulás, mely fokozatos, progresszív módon megy végbe. Mintha tudatunk mélyén láng gyúlna ki. Az ember valódi mivoltában látja önmagát. Ráeszmél önzésére, bujaságára, tévedéseire ítéleteiben, gőgösségére. Meghajol az erkölcsi kötelességteljesítés parancsa előtt. Megpróbálja megszerezni a szellem alázatosságát. S így megnyílik előtte a kegyelem birodalma. Lelke lassankint megnyugszik, erkölcsi s idegtevékenységei egyensúlyba kerülnek, jobban elviseli a szegénységet, a szidalmakat, a gondokat; övéi elvesztése nem roppantja össze; erősebb a fájdalommal, betegséggel, halállal szemben. Ezért örülhet az orvos, ha betegét imádkozni látja. Az imádság teremtette nyugalom hatalmas segítsége a gyógyításnak... Az imádság, úgy látszik, fölüllemeli az embert azon a szellemi szinten, melyet örökség és nevelés útján kap. Az Istennel való kapcsolatot békével járja át. S e béke mintegy kiragogy belőle; e békét mindenüvé magával viszi” (*I. h. 25. l.*). Kérjük hát Istent a mai ember imájának szavával:

*Ó engedd legalább már ezután  
Összefognom egyetlen markolással  
Parányi létem minden pillanatját,  
Az áhitat, az ihlet illamatját;  
Egygé szorítani széthulló magam,  
Oly földetlenné, olyan súlytalanná,  
Hogy visszasóhajts, föllehelj magadba,  
Belesóhajts, elhaló dallamot  
Az örök Zengés egységébe. Amen.*